

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 19 april 2001 beslutat bereda bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens skrivelse 2000/01:102 *Utvecklingen inom den kommunala sektorn* jämte de motioner som kan komma att väckas, i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet beslutade den 26 april 2001 att yttra sig över de motioner som väckts med anledning av regeringens skrivelse och som berör utskottets beredningsområde. I det följande behandlar utskottet motionerna 2000/01:Fi35 (kd) yrkandena 8 och 9, Fi36 (m) yrkande 10, Fi37 (fp) yrkandena 2–4 och Fi38 (c) yrkandena 3 och 4.

Utbildningsutskottets överväganden

Valfrihet och fristående skolor

Motionerna

Moderata samlingspartiet noterar i motion 2000/01:Fi36 att kommunernas bidrag till fristående skolor på grundskolenivå minskat mellan 1998 och 1999. Motionärerna menar att siffrorna antyder att kommuner har en alltför njuget inställning till friskolorna och missgynnar dem vid bidragsgivningen. Materialet bör därför enligt motionärerna analyseras närmare av Skolverket (yrk. 10).

Kristdemokraterna föreslår i motion 2000/01:Fi35 ett tillkännagivande om kommunal upphandling och kundval (yrk. 8). All kommunal verksamhet som inte är myndighetsutövning eller strategiska ledningsfunktioner bör enligt motionärerna konkurrensutsättas. Individuella servicetjänster som t.ex. barnomsorg och skola bör konkurrensutsättas genom olika typer av kundvalsmodeller.

Folkpartiet tar liksom Moderaterna upp kommunernas bidragsgivning till fristående skolor. I motion 2000/01:Fi37 påpekas att regeringen i skrivelsen visat att kommunernas ersättning till fristående grundskolor minskat från 93 % av den kommunala kostnaden 1998 till 86 % 1999. Motionärerna skriver också att förslaget nyligen från en kommitté att fristående skolor skall få 5 % lägre ersättning än kommunala skolor skapar ojämlika villkor. Diskriminering av friskolorna drabbar eleverna där, framhåller motionärerna (yrk. 2). De föreslår också ett tillkännagivande till regeringen om fritt skolval. Fritt skolval även mellan kommunala skolor är en kvalitetsfråga. Det bör göras en redovisning av hur det fria skolvalet i praktiken fullföljs, anser motionärerna (yrk. 3).

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Kristdemokraternas yrkande om kundval är enligt utskottets mening tillgodosett med de regler som finns i dag när det gäller fristående skolor motsvarande det offentliga skolväsendet för barn och ungdom och när det gäller förskoleverksamhet. Motioner om ett friskolesystem på vuxenutbildningsområdet diskuteras i utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU15, som inom kort kommer att behandlas i kammaren.

Kommunernas skyldighet att ge bidrag till fristående skolor på grundskole- och gymnasieskolenivå har varit föremål för utredning i en statlig kommitté, den s.k. Frist-kommittén (U 1997:10). Dess slutbetänkande lades fram i februari 2001 och befinner sig för närvarande under remissbehandling tillsammans med en PM från en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet. Enligt uppgift från departementet planeras en proposition bli framlagd i oktober

2001. Mot den bakgrunden bör riksdagen inte nu göra några ställningstaganden om bidragsgivningen till fristående skolor.

Kommunernas ekonomi

Motionerna

Kristdemokraterna föreslår i motion 2000/01:Fi35 ett tillkännagivande om riktade bidrag (yrk. 9). De menar att riktade bidrag sätter den kommunala självstyrelsen ur spel och riskerar att leda till ökad administration och en underminering av övriga kommunala behov. Maxtaxan i barnomsorgen innebär enligt motionärerna att man lyckas styra såväl familjernas val av barnomsorgsform som kommunernas ekonomi.

Centerpartiet begär i motion 2000/01:Fi38 en utredning för att undersöka effekterna på den kommunala ekonomin av den ökade efterfrågan på barnomsorg och äldreboende som kommer att följa på införande av maxtaxa på dessa områden (yrk. 3).

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Riksdagen behandlade i november 2000 proposition 1999/2000:129 *Maxtaxa och allmän förskola* (bet. 2000/01:UbU5, rskr. 46). Därvid behandlades bl.a. motionsyrkanden som rörde inverkan på den kommunala självstyrelsen och på familjernas val av barnomsorgsform. Maxtaxereformen, som genomförs den 1 januari 2002, är utformad som ett erbjudande till kommunerna, inte som ett påbud. Eftersom reformen ännu inte är genomförd är det för tidigt att konstatera vilken inverkan den får på efterfrågan på barnomsorg.

Övrigt

Centerpartiet anser enligt motion 2000/01:Fi38 att staten måste eftersträva en överenskommelse med kommunerna om kvalitetsutveckling i skolan. I en sådan överenskommelse bör bl.a. inrättandet av ett kvalitetsinstitut ingå (yrk. 4).

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet skall avstyrka motionsyrkandet.

Alla kommuner är numera av staten ålagda att årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av skolplanen (SFS 1997:702). Skolverket följer upp hur kommunerna efterlever denna skyldighet och har påtalat brister under de första åren som skyldigheten funnits. Skollagskommittén, som skall slutredovisa sitt arbete i september 2001, har till uppdrag bl.a. att överväga hur skollagen bör utformas för att tydliggöra det kommunala ansvaret för utbildningens kvalitet och likvärdighet (dir. 1999:15). Förslag om ett nationellt kvalitetsinstitut för skolan har avslagits av riksdagen flera gånger under senare år, senast hösten

2000 (bet. 2000/01:UbU1 s. 28 f.). Inga nya skäl framförs i den nu aktuella motionen.

Folkpartiet begär i motion 2000/01:Fi37 ett tillkännagivande om skolan och folkhälsoarbetet (yrk. 4). Motionärerna frågar om läroplanerna i dag skapar ökade möjligheter för skolan att aktivt medverka i folkhälsoarbetet, eller om regleringen ökar risken för en statisk skola. De anser att skolan som en viktig faktor i folkhälsoarbetet snarast bör belysas.

Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Nationella folkhälsokommittén lämnade i oktober 2000 sitt slutbetänkande *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan* (SOU 2000:91). Skolans roll tas upp i betänkandet. Remissbehandlingen är nu avslutad och ärendet bereds i Regeringskansliet. Riksdagen bör inte föregripa regeringens ställningstagande.

Stockholm den 10 maj 2001

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp) och Kalle Larsson (v).

Avvikande meningar

1. Bidragen till fristående skolor

av Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m).

De siffror som redovisas i regeringens skrivelse när det gäller kommunernas bidragsgivning till fristående skolor antyder att många kommuner har en alltför njugg inställning till friskolorna och missgynnar dem i bidragsgivningen. Vi moderater i utskottet anser därför att materialet bör analyseras närmare av Skolverket. Finansutskottet bör enligt vår mening tillstyrka motion 2000/01:Fi36 yrkande 10.

2. Kommunal upphandling och kundval

av Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd).

För oss kristdemokrater är det viktigaste perspektivet på kommunal upphandling och kundval hur den enskilde i så hög grad som möjligt skall kunna påverka sin situation och välja det alternativ av gemensamt finansierad service som passar honom eller henne bäst. Kommunens organisation bör vara sådan att myndighetsutövning skiljs från övrig verksamhet. När det gäller individuella servicetjänster som barnomsorg och skola bör kommuninvånarna ges möjlighet att fritt välja utförare genom olika typer av kundvalsmodeller. Ackrediteringssystem bör användas för att auktorisera företag som vill ingå i ett kundvalssystem. En fortlöpande kvalitetsuppföljning och granskning av verksamheterna är betydelsefull, inte minst ur ett trygghetssperspektiv för den enskilde. Det vi här har anfört bör finansutskottet föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Fi35 yrkande 8.

3. Bidragen till fristående skolor samt fritt skolval

av Ulf Nilsson (fp).

Enligt min mening bör riksdagen ta avstånd från förslaget från en kommitté att fristående skolor skall kunna få 5 % lägre ersättning än kommunala skolor. Om det förslaget skulle realiseras skapar man ojämlika villkor, som diskriminerar friskolorna och drabbar deras elever. Fritt skolval, även mellan kommunala skolor, är en kvalitetsfråga. En redovisning av hur det fria skolvalet i praktiken fullföljs bör göras. Det jag här har anfört bör finansutskottet föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Fi37 yrkandena 2 och 3.

4. Riktade bidrag

av Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd).

Vi kristdemokrater anser att ökade statsbidrag för nya reformer visserligen kan verka positivt, men att de ställer till många problem för kommunsektorn. Medborgarnas förväntningar höjs i takt med utfästelser på riksnivå, samtidigt som de lokala politikerna bakbinds av detaljreglerade och underfinansierade reformer. Riktade bidrag sätter självstyrelsen ur spel och kan leda till ökad administration och en underminering av övriga kommunala behov. Med den s.k. maxtaxan i barnomsorgen som finansieras av ett riktat bidrag lyckas man styra såväl barnfamiljernas val av barnomsorgsform som kommunernas ekonomi. Det vi här har anfört bör finansutskottet föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Ub35 yrkande 9.

5. Maxtaxa i barnomsorg och äldreboende

av Sofia Jonsson (c).

I enlighet med finansieringsprincipen säger sig regeringen kompensera kommuner för maxtaxan inom barnomsorgen och kommer säkert att göra likadant när det gäller den föreslagna maxtaxan inom äldreomsorgen. Däremot innefattar denna compensation inte effekten av en ökad efterfrågan på barnomsorg och äldreboende. Jag och Centerpartiet befarar att många kommuner kommer att acceptera en maxtaxa som, likt en gökunge, kommer att urholka den kommunala ekonomin och tvinga fram omfördelningar som de lokalt förtroendevalda inte råder över. Innan maxtaxa i barnomsorg eller äldreboende genomförs bör därför regeringen låta utreda effekterna på den kommunala ekonomin av en ökad efterfrågan. Det jag här har anfört bör finansutskottet föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Fi38 yrkande 3.

6. Kvalitetssatsning i skolan

av Sofia Jonsson (c).

Centerpartiet har med anledning av regeringens vårbudget presenterat ett alternativ till regeringens specialdestinerade resurser till skolan (mot. 2000/01:Fi19). I det förslaget ingår bl.a. inrättande av ett kvalitetsinstitut där bl.a. Kommunförbundet bör vara huvudman. För att förverkliga detta måste staten eftersträva en överenskommelse med kommunerna om kvalitetsutveckling i skolan, där bl.a. inrättande av ett kvalitetsinstitut ingår. Regeringen bör inleda överläggningar med Kommunförbundet om detta. Det jag här har anfört bör finansutskottet föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Fi38 yrkande 4.

7. Skolan och folkhälsoarbetet

av Ulf Nilsson (fp).

Inom Folkpartiet är vi övertygade om att bildning och utbildning skapar förutsättningar för god hälsa. Skolans roll i folkhälsoarbetet är mångfacetterad. Dels har skolan ett direkt krav på sig att uppfylla läroplanens bestämmelser om idrottsämnet. Dels skapar skolan genom sitt bildningsideal förutsättningar för att ge vuxna människor möjlighet att själva bestämma över sin hälsa. Frågan är hur läroplanerna i dag påverkar skolans möjligheter att aktivt medverka i folkhälsoarbetet – om de skapar ökade möjligheter eller om regleringen ökar risken för en statisk skola. Skolans roll som viktig faktor i folkhälsoarbetet bör snarast belysas. Det jag här har anfört bör finansutskottet föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen som sin mening och därmed bifalla motion 2000/01:Fi37 yrkande 4.

Särskilt yttrande

av Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m).

Moderata samlingspartiet har i olika motioner presenterat förslag till hur kommunerna skall ta sitt ansvar för skola och barnomsorg. När det gäller barnomsorgen har vi tillsammans med övriga borgerliga partier lagt fram förslag till hur familjerna själva skall ges möjlighet att välja mellan olika alternativ. För grundskolan har vi föreslagit en nationell skolpeng som följer eleven, oavsett vilken skola eleven/familjen valt. Härigenom kommer alla skolor, oavsett huvudman, att behandlas lika.